

01 — 12.12.2010
DECEMBER
DANCE

10 INTERNATIONAL
DANCE
FESTIVAL

BRUGGE

IMPROMPTUS

Sasha Waltz

zaterdag 04.12.2010

20.00 Concertzaal
19.15 Inleiding door Gloria Carlier

zondag 05.12.2010

20.00 Concertzaal
19.15 Inleiding door Gloria Carlier

CONCERTGEBOUW BRUGGE

Impromptus © Jochen Sandig

Sasha Waltz: artistieke leiding,
choreografie en scenografie
Thomas Schenk: scenografie
Christine Birkle: kostuums
Yoreme Waltz, Jochen Sandig: dramaturgie
Martin Hauk: lichtontwerp
**Luc Dunberry, Michal Mualem,
Orlando Rodriguez,
Claudia de Serpa Soares,
Yael Schnell, Xuan Shi,**
Niannian Zhou: choreografie en dans
Cristina Marton: piano
Ruth Sandhoff: mezzosopraan

Juan Kruz Diaz de Garaio Esnaola:
repetitor
Reinhard Wizisla: technische directie
Steffen Döring: assistent directie
Carsten Grigo: assistent technische directie
Margaretha Heller: kleetster
Kati Heimann: make-up en kapsels
Boris Bauer, Daniel Herrmann: rekwisieten
Karsten Liske: tourmanagement
Jochen Sandig: artistieke leiding Sasha
Waltz & Guests

Deze voorstelling is gecreëerd door en met:
Maria Marta Colusi, Juan Kruz Diaz de Garaio
Esnaola, Luc Dunberry, Michal Mualem,
Yael Schnell, Claudia de Serpa Soares
en Xuan Shi.

productie: Schaubühne am Lehniner
Platz Berlin, gepresenteerd door
Sasha Waltz & Guests.

coproductie: Teatro Comunale di Ferrara.

Impromptus Sasha Waltz

Franz Schubert (1797-1828)
- Impromptu in f, D935, nr. 1
- Impromptu in Es, D899, nr. 2
- Impromptu in As, D899, nr. 4
- Des Mädchens Klage, D191, nr. 3
- Der Wanderer an den Mond, D870, nr. 1
- Der Doppelgänger, uit 'Schwanengesang',
D957, nr. 13
- An Mignon, D161b
- Impromptu in Ges, D899, nr. 3
- Impromptu in c, D899, nr. 1

Tussen fijngevoeligheid en muzikale interpretatie

Het grote formaat is haar handelsmerk geworden. Sasha Waltz' internationale doorbraak berust vooral op haar grootschalige voorstellingen, die ze vanaf 2000 als codirecteur van de Schaubühne am Lehniner Platz in Berlijn gemaakt heeft. Met onder andere *Körper* (2000), *noBody* (2002) en *insideout* (2003) slaagde ze schijnbaar moeiteloos in wat de niet-klassieke dans anders zo lastig valt: Sasha Waltz vulde met haar stukken ruimten van uiteenlopende grootte. Daarbij vond ze bovendien ook nog het evenwicht tussen vernieuwende dramaturgie en een verhaal voor een breed publiek; met andere woorden, tussen artistieke intenties en economie.

Voor *Impromptus* (2004) richt de succes-kunstenares Waltz zich opnieuw naar de 'kamerdans'. Meer nog: ze waagt zich aan de muziek van Franz Schubert. Waar ze tot nog toe voor bijna al haar voorstellingen in opdracht geschreven composities, speciaal ontstane klankdecors gebruikte, reageert ze met de voorstelling *Impromptus* op een collage van één van de bekendste pianocomposities van de Weense romanticus: vijf *Impromptus* (uit opus 90 en opus 142), en nog vier liederen. Met een vertederende onbevangenheid tonen de choreografe en haar zevenkoppige ensemble, hoe Schuberts muzikale gevoel hen nabij staat, en hoe ze het tegelijk op afstand houden.

Op een toneel dat met puntige over elkaar stekende vlakken en achteraan een hoog oprijzende houten wand, de ingeslagen hoop van Caspar David Friedrich citeert (ontwerp: Thomas Schenk), lopen dansgebeuren en muzikale energie aanvankelijk onwennig naast elkaar. Geleidelijk aan beginnen deze twee elkaar stoïcijns te leren kennen, te becommentariëren, en later ook te bevestigen.

Het romantische motief van de radicale breuk tussen de mens en zijn leefwereld, de fijngeparelde zwaarmoedigheid en het afgrondelijke rommelen van het gemoed onder het vrolijk zingende oppervlak – dat alles vinden we terug in *Impromptus*, ook al is het vaak verdund tot het etudematige. De parelende loopjes van de beroemde, bij pianoleerlingen welbekende *Impromptu in As* (D899, nr. 4), laat Waltz zo'n beetje als een soort mechanisch ballet van commentaar voorzien, waarbij obsessieve armbewegingen, een haast ratelend schokken van de romp en draaibewegingen van het hoofd stilaan alle zeven dansers tot een soort speeldoos transformeren. Op zulke momenten lijkt de choreografe terug te denken aan de burleske dynamiek van haar vroege *Travelogue*-stukken.

Uiteraard wordt de avond doorweven met terugblikken op het eigen werk, zoals bijvoorbeeld in het weemoedige *action painting* op de naargeestige zwanenzang *De dubbelganger* naar Heinrich Heine (D957, nr. 13). De dansers bestrooien zich plechtig en langzaam met bloedrode, zwarte en okerkleurige pigmenten. Uit klotsende, pletsende rubberlaarzen gulpt onophoudelijk water op de dansers, die zo tot levende penselen worden. Dat heeft Waltz reeds gebruikt in *S* (2000), haar stuk over zinnelijkheid. Hier echter, met een duik in de klankenwereld van Schubert, wordt het 'poëziealbumachtige' doorbroken en wordt een metaforische beeldenkracht verkregen. De kleurige geuten die nu op de schots en scheve speelvlakken neerstromen, worden als het ware een gestadige tranenvloed in een romantische hart-en-smartschriftuur. Zulke verwarringen stoffeert het ensemble ook met het steeds weerkerende tillen, eveneens bekend uit het repertoire van Waltz. Hierbij

lijkt een zwevend lichaam op het lijf van de drager vast te zitten, en met oneindig veel inzet en kunstige inbreng wordt het in de lucht gehouden. Nooit lijkt de gewichtloosheid echter absurder uitgebeeld geweest te zijn dan in deze krachtenverslindende zweeftoestand.

Met een dergelijk duet tussen gelaten vertwijfeling en menselijke hartstocht eindigt ook *Impromptus*. Begerig en bedeesd tegelijk komen Claudia de Serpa Soares en Xuan Shi tot elkaar. Maar toch blijven ze voor elkaar onbereikbaar. De bruisende *Impromptu in c* (D899, nr. 1) is allang uitgestorven, en daar staan ze nog steeds besluiteloos tegenover elkaar. Een pas naar achter, en het licht dooft.

Er is niets triviaals meer dat dans en muziek verbindt. Het klopt dat Schuberts muziek veel minder triviaal is dan men vaak denkt. Om tot dit inzicht te komen was wellicht geen dansavond nodig. Maar Sasha Waltz heeft de uitgestrekte ruimten gepeild tussen enerzijds fijngevoeligheid en interpretatie van de muziek, en anderzijds een zelfreflectie van de dans, doordat ze haar eigen dansgeschiedenis met het sentiment confronteert. Daarin ligt het wezenlijk persoonlijke en dus aangrijpende van deze voorstelling.

Franz Anton Cramer,
in: *Frankfurter Rundschau*, 21 april 2004
(vertaling: Frans Redant, uit het
programmaboek van deSingel)

Das Eismeer, Caspar David Friedrich, 1823-1824

Des Mädchens Klage

Der Eichwald braust, die Wolken ziehn,
Das Mägdlein sitzt an Ufers Grün,
Es bricht sich die Welle mit Macht, mit Macht,
Und sie seufzt hinaus in die finstre Nacht,
Das Auge von Weinen getrübet.

‘Das Herz ist gestorben, die Welt ist leer,
Und weiter gibt sie dem Wunsche nichts mehr,
Du Heilige, rufe dein Kind zurück,
Ich habe genossen das irdische Glück,
Ich habe gelebt und geliebet!’

Es rinnet der Tränen vergeblicher Lauf,
Die Klage, sie wecket die Toten nicht auf;
Doch nenne, was tröstet und heilet die Brust
Nach der süßen Liebe verschwund’ner Lust,
Ich, die Himmlische, will’s nicht versagen.

‘Laß rinnen der Tränen vergeblichen Lauf,
Es wecke die Klage den Toten nicht auf!
Das süßeste Glück für die trauernde Brust,
Nach der schönen Liebe verschwund’ner Lust,
Sind der Liebe Schmerzen und Klagen.’

Friedrich Schiller

De klacht van het meisje

Het eikenwoud bruist, de wolken gaan,
Het meisje zit aan de waterkant.
De golven, zij breken met kracht, met kracht,
En zij klaagt haar wee in de duistere nacht,
Stil schreiend om wat haar zo griefde.

‘Mijn hart is gestorven, mijn wereld is leeg,
En niets brengt in mij nog verlangen teweeg,
Gij Heilige, roep maar uw kind terug,
Ik heb genoeg van het aardse geluk,
Ik smaakte het leven, de liefde.’

De tranen stromen, vergeefs is hun loop,
Het klagen, het wekt toch de doden niet op;
Doch zeg mij, wat troost en geneest jouw ziel
Die zo schreit om de liefde die haar ontviel,
Mij, de hemelse, mag je dat vragen.

‘Laat stromen de tranen, vergeefs is hun loop,
Je wekt toch met klagen de dode niet op!
Het zoetste geluk voor de treurende ziel
Die zo schreit om de liefde die haar ontviel,
Zijn het liefdesverdriet en het klagen.’

Vertaling: Lau Kanen

Der Wanderer an den Mond

Ich auf der Erd’, am Himmel du,
Wir wandern beide rüstig zu:
Ich ernst und trüb, du mild und rein,
Was mag der Unterschied wohl sein?

Ich wandre fremd von Land zu Land,
So heimatlos, so unbekannt;
Berg auf, Berg ab, Wald ein, Wald aus,
Doch bin ich nirgend, ach! zu Haus.

Du aber wanderst auf und ab
Aus Ostens Wieg’ in Westens Grab,
Wallst Länder ein und Länder aus,
Und bist doch, wo du bist, zu Haus.

Der Himmel, endlos ausgespannt,
Ist dein geliebtes Heimatland;
O glücklich, wer, wohin er geht,
Doch auf der Heimat Boden steht!

Johann Gabriel Seidl

De zwerver tot de maan

Ik hier op aard, daarboven jij,
Wij lopen stug door allebei:
Ik stroef en dof, jij mild en rein,
Wat vreemd hoe wij verschillend zijn!

Ik trek ontheemd van land tot land,
Ben vreemdeling, heb geen verwant;
Berg op, berg af, woud in, woud uit,
Maar nergens heb ik, ach, een thuis.

Maar jij komt op en gaat weer af,
Je wieg in oost, in west je graf,
Trekt landen in en landen uit,
En voelt je, waar je bent, ook thuis.

De hemel, zonder eind of rand,
Is jouw geliefde vaderland;
Gelukkig hij, die, waar hij gaat,
Steeds op vertrouwde bodem staat!

Vertaling: Lau Kanen

Der Doppelgänger, aus 'Schwanengesang'

Still ist die Nacht, es ruhen die Gassen,
In diesem Hause wohnte mein Schatz;
Sie hat schon längst die Stadt verlassen,
Doch steht noch das Haus auf demselben Platz.
Da steht auch ein Mensch und starrt in die Höhe,
Und ringt die Hände vor Schmerzensgewalt;
Mir graust es, wenn ich sein Antlitz sehe –
Der Mond zeigt mir meine eigne Gestalt.
Du Doppelgänger, du bleicher Geselle!
Was äffst du nach mein Liebesleid,
Das mich gequält auf dieser Stelle
So manche Nacht, in alter Zeit?

Heinrich Heine

De dubbelganger, uit 'Zwanenzang'

Stil is de nacht, in slaap zijn de straten,
Dit is haar huis, hier woonde zij;
Ze heeft sinds lang de stad verlaten,
Maar 't huis staat er nog net zo bij.
Er staat ook een man omhoog te staren,
Hij wringt zijn handen, smart grijpt hem aan;
Het is een schok zijn gezicht te ontwaren –
In 't maanlicht zie ik mijzelf daar staan.
Jij dubbelganger, bleek van lijden,
Na-aper van mijn liefdesleed,
Dat mij des nachts in vroeger tijden
Op deze plaats versmachten deed.

Vertaling: Peter Versteegen

An Mignon

Über Tal und Fluss getragen
Ziehet rein der Sonne Wagen.
Ach, sie regt in ihrem Lauf,
So wie deine, meine Schmerzen,
Tief im Herzen,
Immer morgens wieder auf.

Kaum will mir die Nacht noch frommen,
denn die Träume selber kommen
Nun in trauriger Gestalt,
Und ich fühle dieser Schmerzen,
Still im Herzen
Heimlich bildende Gewalt.

Schon seit manchen schönen Jahren
Seh ich unten Schiffe fahren,
Jedes kommt an seinen Ort;
Aber ach, die steten Schmerzen,
Fest im Herzen
Schwimmen nicht im Strome fort.

Schön in Kleidern muss ich kommen,
Aus dem Schrank sind sie genommen,
Weil es heute Festtag ist;
Niemand ahnet, dass von Schmerzen
Herz im Herzen
Grimmig mir zerrissen ist.

Heimlich muss ich immer weinen,
Aber freundlich kann ich scheinen
Und sogar gesund und rot;
Wären tödlich diese Schmerzen
Meinem Herzen,
Ach schon lange wär ich tot.

Johann Wolfgang Goethe

Aan Mignon

Over dal en stroom gedragen,
Trekt de zon blank in haar wagen.
Ach, zij roept in haar non-stop
Naast de jouwe ook mijn droefheid,
Die het hart splijt,
Elke morgen steeds weer op.

Nauw'lijks wil de nacht nog helpen,
Daar mij dromen overstelpen
Nu met treurnis die mij kwelt,
En ik voel van deze droefheid,
Die in 't hart snijdt,
't Stiekem groeiende geweld.

Al zovele mooie jaren
Zie ik beneden schepen varen,
Alle komen op hun plek;
Maar helaas, mijn eeuw'ge droefheid,
Die zich vastbijt,
Drijft in de rivier niet weg.

Mooi gekleed, ja, moet ik komen;
't Pak is uit de kast genomen,
Daar 't vandaag een feestdag is;
Geen kan raden, dat door droefheid,
't Hart der hartheid
Wreed in mij gebroken is.

Heim'lijk moet ik steeds maar huilen,
Maar dat kan ik goed verschuilen:
Ik lijk leuk, zelfs kwiek en rood;
Was zij dood'lijk, deze droefheid
Waarmee 't hart strijdt,
Ach, al lang was ik dan dood.

Vertaling: Lau Kanen

Biografieën

Sasha Waltz stichtte in 1993 samen met Jochen Sandig het dansgezelschap Sasha Waltz and Guests, na haar studies dans en choreografie in Amsterdam en New York. In 2000 werd ze artistiek directeur bij de Berlijnse Schaubühne am Lehniner Platz, waar onder andere haar stukken *Körper* en *noBody* werden gecreëerd. Waltz' eerste operachoreografie *Dido & Aeneas* zag het licht in 2005 in de Berlijnse Staatsoper. In de productieve jaren die daarop volgden, maakte ze onder meer choreografieën bij opera's en symfonische werken, zoals Dusapins *Medea* en Berlioz' *Roméo et Juliette*. In 2008 werkte ze samen met het Ensemble Modern aan het project *Jagden und Formen (Zustand 2008)*, met muziek van Wolfgang Rihm. In 2009 creëerde ze *Dialogue 09 – Neues Museum* in het Neues Museum in Berlijn en *Dialogue 09- MAXXI* in het MAXXI Museo nazionale delle arti del XXI secolo. Het afgelopen jaar werd haar dansproject *Continu* gepresenteerd in Zürich, later dit jaar ging ook de choreografische opera *Passion* van Pascal Dusapin in première in Théâtre des Champs-Élysées in Parijs. In 2011 vindt de wereldcreatie plaats van Toshio Hosokawa's opera *Matsukaze* in een choreografie van Sasha Waltz in de Munt. Waltz kreeg verschillende onderscheidingen, waaronder de titel van 'Choreographer of the year' door het tijdschrift *Ballet-Tanz* in 2007 en de Franse culturele graad van 'Officier de l'Ordre des Arts et des Lettres' in 2010.

Thomas Schenk (Mainz) studeerde architectuur en werkt sinds 1995 met Sasha Waltz. Hij ontwierp het decor voor *Travelogue III – All ways six steps, Allee der Kosmonauten, Zweiland, Na Zemlje, Körper, noBody, insideout, Dido & Aeneas* en *Gezeiten*. Samen met Pia Maier Schriever ontwikkelde hij de set voor Waltz' choreografie *Roméo et Juliette* in de

Opéra de Paris in 2007 en voor *Continu* (2010). Christine Birkle (Duitsland) studeerde mode in Berlijn. Ze richtte haar eigen label Hut Up Berlin op in 1993 en presenteerde haar eerste collectie in 1996. Ze werkte met gerenommeerde couturiers zoals Dries van Noten en Matheo Thun. Voor Sasha Waltz creëerde ze de kostuums van *Dido & Aeneas, Impromptus, Fantasie, Solo für Vladimir Malakhov* en *Medea*. In 2011 zal ze het kostuumontwerp verzorgen van Waltz' nieuwe opera *Matsukaze*.

Martin Hauk (Berlin) studeerde Theatre and Event Technology. Als medewerker van ArtLab Studios in Berlijn werkte hij mee aan events voor onder andere Shell, Skoda en IBM. Hij creëerde de belichting voor Cora Frost, Gayle Tufts, Tim Fischer en Alex B. Sinds 1996 werkt hij als lichtontwerper bij Sasha Waltz. Hij was betrokken bij de producties *Zweiland, Körper, S, noBody, insideout, Gezeiten, Jagden und Formen (Zustand 2008)* en *Continu*.

De Roemeense pianiste Cristina Marton studeerde in haar vaderland piano bij Robert Schrodte. In 1990 trok ze naar Duitsland om haar studie verder te zetten bij Arnulf von Arnim in Dortmund en bij Georg Sava aan de Berlijnse Hochschule für Musik 'Hanns Eisler'. Marton volgde masterclasses bij Andras Schiff, Radu Lupu, Alfred Brendel en Martha Argerich, en ze speelde als solist samen met de Oper Zürich en het Orquesta del Teatro Colón in Buenos Aires. In een van haar recentste projecten speelde ze duetten met Aglaia Bätzner in de Kammermusiksaal van de Berliner Philharmoniker.

Ruth Sandhoff studeerde zang bij Ingeborg Most in Keulen en Freiburg. Daarnaast werd zij in de ontwikkeling van haar stem sterk beïnvloed door de samenwerking met Elisabeth Glauser, Anna Reynolds en Cornelia Kallisch. Sandhoffs repertoire varieert van vroege barok tot creaties van hedendaagse werken. Ze zong als solist bij orkesten als de Akademie für Alte Musik Berlin en het Freiburger Barockorchester, en werkte samen met dirigenten als Reinhard Goebel, Jos van Immerseel en Michael Schneider. Sinds 2006 is ze regelmatig te horen in voorstellingen van Sasha Waltz.

Voordat Juan Kruz Diaz de Garaio Esnaola zich volledig toelegde op de dans, volgde hij een opleiding als contratenor; hij studeerde oude muziek aan het Conservatorio Superior de Música de San Sebastián en aan de Academie voor Oude Muziek Amsterdam. Sedert 1996 werkt hij samen met Sasha Waltz – zo droeg hij bij aan vrijwel al haar bovengenoemde choreografieën. Hij was assistent-choreograaf en repetitor van Waltz voor Berlioz' *Roméo et Juliette* (2007). Het jaar nadien was hij projectleider en artistiek assistent van *Jagden und Formen (Zustand 2008)* op muziek van Wolfgang Rihm. Hij was repetitor van onder meer *Zweiland* (1997), *Körper* (2000), *noBody* (2002), *Dido & Aeneas* (2005) en van de nieuwe choreografische opera *Passion* (2010). Daarnaast creëert hij ook zijn eigen stukken, zoals *The Rest of You* in 2000, in samenwerking met choreograaf Luc Dunberry, en *4 Elements – 4 Seasons* (2007), dat ook gepresenteerd wordt tijdens deze editie van December Dance, met de Akademie für Alte Musik Berlin.

Luc Dunberry (Canada) studeerde muziek aan het Collège de Sherbrooke, drama aan de UQAM en dans aan Les Ateliers de Danse Moderne de Montréal. Sinds 1996 is hij lid van het ensemble van Sasha Waltz, waar hij ook eigen choreografieën creëert.

Michal Mualem (Israël) studeerde dans bij The Kibbutz Contemporary Dance Company. Ze werkte samen met Inbal Pinto, Anne Marie Porass en Yasmeen Godder. Sinds 2002 danst ze bij Sasha Waltz & Guests.

Orlando Rodriguez (Venezuela) studeerde aan het Instituto Universitario de Danza (Caracas) en aan de Folkwang-Hochschule in Essen. Hij danste bij Mouvoir en sinds 2009 danst hij bij Sasha Waltz.

Yael Schnell (Israël) studeerde aan de Bat-Dor Dance School, danste onder andere bij de Batsheva Dance Company en werd in 2007 lid van het ensemble van Sasha Waltz.

Claudia de Serpa Soares (Portugal) studeerde dans aan de Lisbon School of Dance (Conservatorio Nacional), the Superior School of Dance en aan het Centre National de Danse Contemporaine d'Angers. Ze werkte met Benoit Lachambre, Isabelle Schad, Junko Wada en vanaf 1999 ook met Sasha Waltz. Ze verzorgt ook de choreografie van een aantal films en eigen werk.

Xuan Shi (China) studeerde dans aan het Central College of Peking, is sinds 2002 lid van het ensemble van Sasha Waltz en maakt ook haar eigen choreografieën.

Niannian Zhou (China) studeerde aan de Guangdong Dance School, ze danst sinds 2007 bij Sasha Waltz & Guests en creëert ook eigen werk.

In de kijker

Cherry-Brandy © Sophie Carles

Comédy © Alois Aurelle

vr 10.12.10 / 20.00 / Stadsschouwburg

Cherry-Brandy / Josef Nadj

Nadj inspireerde zich voor deze nieuwe productie op *Een zwanenzang* van Anton Tsjechov. Op basis van dit materiaal creëert hij een gelaagde mix van choreografie en drama, poëzie en stilte, traditie en experiment. Via dans, acteerwerk, pantomime en improvisatie toont de creatieve duizendpoot Nadj ons zijn visie op hedendaagse dans en theater.
www.decemberdance.be

za 11.12.10 / 20.00 / Concertzaal

Comédy / Nasser Martin-Gousset

Comédy is de nieuwste productie van Nasser Martin-Gousset. Het is een filmische mix van verschillende burleske situaties en dansscènes op jazzmuziek van Dave Brubeck en Paul Desmond, uitgevoerd door het Steve Arguelles Quartet. De kitscherige setting is die van een detectivefilm uit de jaren zestig.
www.decemberdance.be

In het Concertgebouwcafé kunt u gezellig nagenieten met cultuurliefhebbers en mogelijk ontmoet u er ook de artiesten.

WWW.DECEMBERDANCE.BE

WWW.CONCERTGEBOUW.BE

+32 70 22 33 02

IN&UIT, 'T ZAND 34, BRUGGE

